

В.Ю. Гордополов, к.е.н., доц.
Київський національний торговельно-економічний університет

СКЛАДОВІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ

Досліджено складові зовнішньоекономічної діяльності як об'єктів бухгалтерського обліку та управління, також проведено аналіз чинного законодавства та наукової літератури, який дозволив сформувавши класифікацію форм та видів зовнішньоекономічної діяльності, що сприятиме процесам планування на підприємстві, а також побудові ефективної системи управлінського та бухгалтерського обліку, економічного аналізу та внутрішнього контролю. В частині розробленої класифікації охарактеризовано основні форми, види зовнішньоекономічної діяльності, особливості їх здійснення та нормативно-правового регулювання. На основі вивчення основних форм та видів зовнішньоекономічної діяльності, встановлено ряд проблем понятійно-категоріального апарату чинного законодавства. Запропоновано дев'ять трактувань категорій – операцій зовнішньоекономічної діяльності із закріпленням у конкретних нормативно-правових актах. Операції зовнішньоекономічної діяльності (імпорتنі операції, експортні операції, зовнішньоекономічні операції з цінними паперами, зовнішньоекономічні кредитно-розрахункові операції, зовнішньоекономічні орендні операції, міжнародний лізинг, валютні операції, операції з іноземними інвестиціями та операції, пов'язані зі спільною діяльністю) ідентифіковано як об'єкти системи бухгалтерського обліку в зовнішньоекономічній сфері та розділено відповідно до видів діяльності суб'єктів господарювання (операційна, фінансова та інвестиційна).

Ключові слова: бухгалтерський облік; об'єкти управління; зовнішньоекономічна діяльність; складові зовнішньоекономічної діяльності.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність є важливим інструментом розвитку національної економіки, а з огляду на сучасні тенденції розширення міжнародного співробітництва відіграє вирішальну роль у формуванні нових та підтримці існуючих зовнішньоекономічних відносин. Варто зазначити, що однією із ключових цілей вітчизняного бізнесу є можливість виходу на міжнародний ринок.

Останні зміни, що відбулися в податковому законодавстві свідчать про можливість не лише юридичних осіб провадити зовнішньоекономічну діяльність, а й фізичні особи – підприємці, що перебувають на спрощеній системі оподаткування та є платниками єдиного податку можуть здійснювати діяльність в зовнішньоекономічній сфері. Так, п. 291.5 ст. 291 Податкового кодексу України [45] визначено види діяльності, здійснюючи які фізична особа – підприємець не може бути платником єдиного податку, однак серед видів діяльності, зовнішньоекономічна – відсутня. Зазначене актуалізує дослідження складових видів зовнішньоекономічної діяльності та особливостей їх здійснення і регулювання, адже даний напрямок господарської діяльності є пріоритетним як для вітчизняних суб'єктів господарювання, так і для розвитку економіки України в цілому.

Метою є дослідження видів зовнішньоекономічної діяльності та виявлення складових зовнішньоекономічної діяльності як об'єкта управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, що стосуються зовнішньоекономічної діяльності досліджували багато вчених, зокрема: Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, Г.М. Дроздова, І.В. Жиглей, Ю.А. Кузьмінський, Ю.М. Лисенков, Л.І. Лук'яненко, М.Р. Лучко, О.В. Небильцова, М.Я. Остап'юк та ін. Однак ряд проблемних питань залишився невирішеним.

Викладення основного матеріалу. Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] передбачено перелік видів зовнішньоекономічної діяльності (табл. 1).

*Види зовнішньоекономічної діяльності згідно Закону України
«Про зовнішньоекономічну діяльність» [21]*

№ з/п	Вид зовнішньоекономічної діяльності
1.	Експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили
2.	Надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України
3.	Наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі
4.	Міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України
5.	Кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України
7.	Підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України
8.	Організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках
9.	Товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності
10.	Орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності
11.	Операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку
12.	Роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами
13.	Інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України
14.	Посередницькі операції, при здійсненні яких право власності на товар не переходить до посередника (на підставі комісійних, агентських договорів, договорів доручення та інших), здійснюються без обмежень.

Законодавством передбачено чотирнадцять видів зовнішньоекономічної діяльності, що можуть провадити суб'єкти господарювання. Варто зазначити, що найпоширенішим із зазначених вище видів є експорт та імпорт товарів і послуг, на частку яких в загальній структурі зовнішньоекономічної діяльності, за підрахунками, припадає близько 80 %. Зарубіжні вчені Ю.Римарчик (J.Rymarczyk), М.Немец (M.Niemiec) [67], експорт та імпорт характеризують як форми зовнішньоекономічної діяльності.

Натомість, В.Т. Венцель [7] зазначає, що «відсутність обґрунтованого підходу до визначення напрямків здійснення зовнішньоекономічної діяльності негативно впливає на організацію управління такою діяльністю на підприємстві та його інформаційне забезпечення». Як напрямок вирішення даного питання, дослідник [7] пропонує «визначення форм зовнішньоекономічної діяльності, які поділяються на види. З цією метою, виходячи із завдань, які ставлять перед бухгалтерським обліком суб'єкти управління підприємством, до основних форм зовнішньоекономічної діяльності залежно від рівня зацікавленості в результатах співробітництва з іноземними партнерами та рівня залучення ресурсів належить: зовнішня торгівля (експорт та імпорт), форми зовнішньоекономічної діяльності з середнім рівнем залучення ресурсів (міжнародні фінансові операції, кредитні та орендні операції, операції з придбання, продажу та обміну валюти тощо) і форми зовнішньоекономічної діяльності з вкладенням ресурсів (дочірнє підприємство, власна господарська діяльність). Забезпечення збереження майна власника та обчислення фінансових результатів діяльності є основними критеріями у наведеному поділі форм зовнішньоекономічної діяльності».

З огляду на зазначені в чинному законодавстві види зовнішньоекономічної діяльності та запропоновані В.Т. Венцелем [7] форми класифікації зовнішньоекономічної діяльності, доцільно охарактеризувати дану сферу діяльності з точки зору наведених вище критеріїв з метою подальшої ідентифікації об'єктів системи бухгалтерського обліку по кожному із напрямків.

Класифікацію форм та видів зовнішньоекономічної діяльності наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

*Класифікація форм та видів зовнішньоекономічної діяльності
(розроблено з використанням даних [21], [7])*

Критерій поділу	Форма	Вид
1	2	3
Високий рівень залучення ресурсів	Зовнішня торгівля	Експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили
		Надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання зазначених вище послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України
		Наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі
Середній рівень залучення ресурсів	Фінансові операції	Міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України
	Кредитні та орендні операції	Кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України
		Орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності
	Операції з валютою	Операції з придбання, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку

Закінчення табл. 2

1	2	3
Вкладення ресурсів	Власна господарська діяльність	Спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами
		Підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України
		Організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках
		Товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності
		Інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України

Формування даної класифікації є необхідною не лише для суб'єктів господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, а і для тих, що мають на меті вихід на міжнародні ринки, адже правильна та ефективна оцінка стану наявності ресурсів сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень та формуванню цілісної стратегії й тактики розвитку підприємств шляхом вибору правильних форм та видів діяльності. Варто зазначити, що поділ форм та видів зовнішньоекономічної діяльності сприятиме процесам планування на підприємстві, а також побудові ефективної системи управлінського та бухгалтерського обліку, економічного аналізу та внутрішнього контролю.

Характеризуючи зовнішньоекономічну діяльність з точки зору високого рівня залучення ресурсів, виділено міжнародну торгівлю – як форму зовнішньоекономічної діяльності, яка, в свою чергу, містить експортні та імпорتنі операції. Об'єктами експорту та імпорту можуть бути не лише товари, а й різного роду послуги, роботи, капітал та робоча сила. Однак, здійснивши аналіз праць вітчизняних та зарубіжних авторів, виявлено неоднозначність підходів щодо трактування категорій «експорт» та «імпорт». У результаті дослідження вдалося згрупувати проаналізовані визначення за основними підходами (табл. 3).

Таблиця 3

Підходи щодо трактування категорій «експорт» та «імпорт» в літературних джерелах

Підхід	Автора, джерело
1	2
Визначення поняття «експорт»	
З точки зору об'єктів	
Товари	Коноплицький В.А., Філіна Г.І. [30]
Товари і послуги	Словник сучасної економіки Макміллана [52], Уолл Н., Маркузе Я., Лайнз Д., Мартин Б. [65]
З точки зору процесу	
Продаж або передача товарів	Гордієнко Д.Д. [10], Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [18], Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. [19], Сліпушко О.М. [51]

Закінчення табл. 3

1	2
Продаж та вивезення товарів, технологій та послуг	Карпінський Б.А., Герасименко О.В. [28], Бернар И., Колли Ж.-К. [2], Абаренков В.П., Абова Т.Е., Аверкин А.Г. [34]
Вивезення товарів	Копорулина В.Н., Копорулина Л.В. [50], Азрилиян А.Н. [3], Белик Ю.А. [35], Бутинець Ф.Ф. [5], Дем'яненко М.Я., Грязнов В.И. [55]
Вивезення товарів і послуг	Мочерний С.В. [13], Ожерельев О.И. [46]
Вивезення товару або капіталу	Завадський Й.С. [15], Прохоров А.М. [53], Золотогоров В.Г. [26], Осовська Г.В., Юркевич О.О., Завадський Й.С. [15], Райзберг Б.А., Лозовський Л.Ш. [48], Olsacka В., Pałczyńska-Gościniak R. [66]
Вивезення товарів, послуг і капіталу	Борисов А.Б. [4], Моисеев А.В. [39], Рибалкин В.Е. [33]
Вивезення товарів, капіталу, послуг, цінних паперів	Сухарський В.С. [56], Фаминский И.П. [8], Кудрицький А.В. [58]
З точки зору інших характеристик	
Кількість і вартість вивезених товарів, технологій, капіталів, послуг	Дяків Р. [14]
Митний режим	Кузнецов В., Михайленко О. [6], Началов А.В. [54]
Форма міжнародного бізнесу	Колесніков Г.О. [37]
Визначення поняття «імпорт»	
З точки зору об'єктів	
Товари і послуги	Словник сучасної економіки Макміллана [52]
З точки зору процесу	
Ввезення іноземних товарів	Белик Ю.А. [35], Прохоров А.М. [53], Осовська Г.В., Юркевич О.О., Завадський Й.С. [15], Кудрицький А.В. [58], Райзберг Б.А., Лозовський Л.Ш. [48], Моисеев А.В. [39], Грязнов В.И. [55], Копорулина В.Н., Копорулина Л.В. [50]
Ввезення товарів і послуг	Коноплицький В.А., Філіна Г.І. [30], Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [18], Мочерний С.В. [13], Завадський Й.С. [15], Колесніков Г.О. [37]
Ввезення товарів або капіталу	Азрилиян А.Н. [3], Началов А.В. [54]
Ввезення товарів, технологій і капіталу	Борисов А.Б. [4], Сухарський В.С. [56], Дяків Р. [14], Рибалкин В.Е. [33], Абаренков В.П., Абова Т.Е., Аверкин А.Г. [34]
Ввезення товарів, послуг і цінних паперів	Ожерельев О.И. [46], Бутинець Ф.Ф. [5], Золотогоров В.Г. [26], Дем'яненко М.Я., Фаминский И.П. [8]
Купівля суб'єктами ЗЕД товарів в іноземних суб'єктах	Гордієнко Д.Д. [10], Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. [19], Карпінський Б.А., Герасименко О.В. [28], Сліпушко О.М. [51], Уолл Н., Маркузе Я., Лайнз Д., Маргин Б. [65], Голощанов Н.А. [9], Бернар И., Колли Ж.К. [2], Olsacka В., Pałczyńska-Gościniak R. [66]
З точки зору інших характеристик	
Митний режим	Кузнецов В., Михайленко О. [6]

Шляхом групування за основними підходами вдалося встановити, що визначення категорій «експорт» та «імпорт» в літературних джерелах розглядається з наступних позицій: з точки зору об'єктів таких операцій, процесу здійснення та з точки зору інших характеристик даних економічних категорій. Варто зазначити, що більшість авторів схиляється до підходу, що характеризує категорії «експорт» та «імпорт» з позицій процесу – вивезення/ввезення,

продаж/придбання, визначаючи при цьому різні об'єкти такої діяльності. Натомість, перелік об'єктів експорту та імпорту авторами наводиться неповний, що, в свою чергу, не дає повного уявлення про дані операції. Переважна більшість (В.Н. Копорулина, Л.В. Копорулина [50], А.Н. Азрилян [3], Ю.А. Белик [35], Ф.Ф. Бутинець [5], М.Я. Дем'яненко, В.И. Грязнов [55], Ю.А. Белик [35], А.М. Прохоров [53], Г.В. Осовська, О.О. Юркевич, Й.С. Завадський [15], А.В. Кудрицький [58], Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський [48], А.В. Моисеев [39], В.И. Грязнов [55]) схильється до думки, що експорт/імпорт – це лише вивіз/ввезення товарів. Незначна група авторів (В.С. Сухарський [56], И.П. Фаминский [8], А.В. Кудрицький [58], А.Б. Борисов [4], Р.Дяків [14], В.Е. Рибалкин [33], В.П. Абаренков, Т.Е. Абова, А.Г. Аверкин [34], О.И. Ожерельев [46], Ф.Ф. Бутинець [5], В.Г. Золотогоров [26], М.Я. Дем'яненко, И.П. Фаминский [8]) характеризуючи дані категорії, зазначають ширше коло об'єктів – товари, послуги, капітал, технології, цінні папери. Однак, цей перелік не є вичерпним, адже, як зазначалося вище, об'єктами експортно-імпортних операцій окрім зазначених авторами, можуть бути роботи та робоча сила. Варто зазначити, що принципово інший підхід до трактування даних категорій, наводять В.Кузнецов, О.Михайленко [6], А.В. Началов [54] характеризуючи експорт та імпорт як митний режим, тобто з позицій митного регулювання та законодавства. З позицій міжнародної економіки визначає поняття «експорт» Г.О. Колесніков [37], а саме – як форму міжнародного бізнесу. Дискусійного підходу до визначення поняття «експорт» дотримується Р.Дяків [14], трактуючи категорію як кількість і вартість вивезених товарів, технологій, капіталів, послуг, адже не весь спектр, кількість і вартість товарів, що вивозяться закордон є об'єктами експортних операцій (наприклад, придбання іноземними фізичними особами в рамках туристичної поїздки – товарів і з послідуочим вивезенням їх до іноземної країни).

Зважаючи на трактування понять, зазначені в зарубіжній та вітчизняній літературі, можна зробити такі висновки. В першу чергу, варто підкреслити, що в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] подано визначення понять «експорт товарів», «імпорт товарів» та «експорт (імпорт) капіталу», однак, цим же нормативно-правовим актом визначено як вид зовнішньоекономічної діяльності – експорт (імпорт) товарів, послуг, капіталу та робочої сили. З огляду на це, охарактеризувати поняття «експортні операції» та «імпортні операції» і закріпити їх у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] в наступній редакції: експортні операції – це господарські операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України, що полягають в продажі товарів, наданні послуг, вивезення капіталу чи робочої сили за кордон; імпортні операції – це господарські операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що полягають у придбанні товарів, отриманні послуг, ввезення капіталу чи робочої сили з-за кордону. Не зважаючи на те, що запропоновані визначення є лаконічними, вони характеризують дані економічні категорії, враховуючи найбільш суттєві їх особливості.

Відповідно до критерію – середній рівень залучення ресурсів, було виділено три форми зовнішньоекономічної діяльності це: фінансові операції, що передбачають здійснення двох видів зовнішньоекономічної діяльності – міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами; кредитні та орендні операції, до яких належать кредитно-розрахункові операції та орендні операції, які, в свою чергу, включають лізингові операції – міжнародний лізинг; та операції з валютою – придбання, продаж, обмін валюти на валютних аукціонах, біржах та на міжбанківському валютному ринку. З огляду на зазначене, в розрізі зовнішньоекономічних операцій з середнім рівнем залучення ресурсів можна виділити п'ять груп операцій: зовнішньоекономічні операції з цінними паперами, зовнішньоекономічні кредитно-розрахункові операції, зовнішньоекономічні орендні операції, валютні операції та міжнародний лізинг. З огляду на відсутність в нормативно-правовій базі трактувань окреслених вище понять, вважаємо за доцільне, з метою формування категоріально-понятійного апарату в сфері зовнішньоекономічної діяльності та уникнення проблемних питань здійснення таких операцій, запропонувати власні бачення даних категорій з послідуочим закріпленням їх в нормативно-правових актах. Зокрема, категорія «зовнішньоекономічні операції з цінними паперами» в українськомовних джерелах не зустрічається, однак в нормативно-правовій літературі розглядається поняття «цінні папери» (табл. 4).

Визначення поняття «цінні папери» в нормативно-правовій літературі

Нормативно-правовий акт, джерело	Трактування категорії «цінні папери»
Цивільний кодекс України [62]	Цінним папером є документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає взаємовідносини між особою, яка його випустила (видала), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску, а також можливість передачі прав, що впливають з цього документа, іншим особам (ст. 194)
Господарський кодекс України [11]	Цінним папером є документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає відносини між суб'єктом господарювання, який його випустив (видав), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його випуску, а також можливість передачі прав, що впливають з цього документа, іншим особам (ч. 1, ст. 163)
Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» [47]	Цінні папери – документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила (видала), і власника, та передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що впливають із цих документів, іншим особам (ст. 3)

Наведене вище дає підстави стверджувати про однозначність трактувань у законодавстві категорії «цінні папери», тому на основі зазначених визначень у законодавстві, можна сформулювати власне бачення поняття «зовнішньоекономічні операції з цінними паперами» та закріпити його в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] та НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [42] в наступній редакції: зовнішньоекономічні операції з цінними паперами – це господарські операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що полягають в розміщенні, виданні документів встановленої форми, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини між вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання та передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що впливають із цих документів, іншим суб'єктам.

В свою чергу, поняття «зовнішньоекономічні кредитно-розрахункові операції», не наводиться в жодному вітчизняному нормативно-правовому акті. Окремо кредитні та розрахункові операції розглядаються в банківській системі, а в розрізі їх здійснення в зовнішньоекономічній діяльності, даному питанню приділена недостатня увага. З огляду на те, що кредитні та розрахункові операції Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] передбачено як вид зовнішньоекономічної діяльності, вважаємо за доцільне закріпити в даному нормативно-правовому акті [21] та в НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [42] категорії «зовнішньоекономічні кредитно-розрахункові операції» з наступним їх трактуванням, а саме: це господарські операції, що побудовані на економічних взаємовідносинах вітчизняних та іноземних суб'єктів господарювання, що передбачають створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України та здійснення інших взаємовідносин кредитно-розрахункового характеру, провадження яких не заборонено чинним законодавством. Натомість, діяльність у сфері зовнішньоекономічній, що пов'язана з орендними взаємовідносинами – є орендними операціями в зовнішньоекономічній діяльності. Варто зазначити, що поняття «оренда» визначене широким колом нормативно-правових актів (табл. 5).

Визначення поняття «оренда» в нормативно-правовій літературі

Нормативно-правовий акт, джерело	Трактування категорії «цінні папери»
Цивільний кодекс України [62]	За договором найму (оренди) наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк (ст. 759)
Господарський кодекс України [11]	За договором оренди одна сторона (орендодавець) передає другій стороні (орендареві) за плату на певний строк у користування майно для здійснення господарської діяльності (ст. 283)
Закон України «Про оренду державного та комунального майна» [23]	Орендою є засноване на договорі строкове платне користування майном, необхідним орендареві для здійснення підприємницької та іншої діяльності (ст. 2)
П(С)БО 14 «Оренда» [40]	Оренда – угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку
МСФЗ 17 «Оренда» [38]	Оренда – це угода, згідно з якою орендодавець передає орендареві в обмін на платіж або ряд платежів право користування активом протягом погодженого періоду часу

Визначення категорії «оренда» в чинних законодавчих актах відрізняються, однак, вдалося встановити суттєві характеристики даної дефініції, на які здійснюється акцент в нормативно-законодавчій базі. Зокрема, об'єкт оренди – майно/необоротний актив; процес оренди – передача у платне користування; строк та вартість оренди – погоджені сторонами – орендодавцем та орендарем. Таким чином, зважаючи на відсутність визначення поняття «зовнішньоекономічні орендні операції» в чинному законодавстві та виділення суттєвих характеристик категорії «оренда», а також їх урахування, дозволили сформулювати наступне визначення поняття: зовнішньоекономічні орендні операції – це господарські операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що побудовані на взаємовідносинах між вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання та полягають у передачі необоротних активів орендодавцем орендарю, на строк та плату, встановлену договором оренди. Зважаючи на те, що дане визначення враховує всі суттєві характеристики зазначеного виду зовнішньоекономічних операцій, вважаємо за доцільне з метою уточнення понятійно-категоріального апарату закріпити дефініцію в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21], НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [42], П(С)БО 14 «Оренда» [40] та МСФЗ 17 «Оренда» [38]. Однією із своєрідних форм оренди є лізинг, в сфері зовнішньоекономічної діяльності виникає явище міжнародного лізингу. Зважаючи на суттєві відмінності економічних категорій «зовнішньоекономічні орендні операції» та «міжнародний лізинг», є потреба у дослідженні та вивченні останньої. Зокрема, варто зазначити, що окремої законодавчої бази для регулювання такого виду зовнішньоекономічної діяльності як міжнародний лізинг, в Україні немає, однак, у 2006 році Україна приєдналася до Конвенції про міждержавний лізинг [29]. Даним документом [29] визначено, що «міжнародний лізинг – це лізингова діяльність, в якій беруть участь лізингові компанії та господарюючі суб'єкти будь-яких двох і більше іноземних держав». Як зазначає Л.І. Хомутенко [61] «у формі міжнародного лізингу може використовуватися будь-який різновид лізингових угод. Однак у міжнародній практиці найбільш застосовуються три основні види лізингових угод: лізинг з умовним продажем, чистий лізинг, лізинг з опціоном. Окрім цього, не менш цікавим є леверидж-лізинг. Форма леверидж-лізингу, є однією з найбільш складних різновидів лізингових операцій, оскільки передбачає багатоканальне фінансування й залучення багатьох суб'єктів ринку, в тому числі й нерезидентів. За своєю суттю, леверидж-лізинг – це операція, за якої велика частка (за вартістю) наданого в оренду обладнання отримується у найм у третьої сторони (інвестора), і в першій половині терміну оренди здійснюються амортизаційні відрахування за орендне обладнання та сплата відсотків за взятою позикою на придбання обладнання. Це зменшує оподаткований дохід інвестора і створює ефект відстрочки податків». Таким чином, міжнародний лізинг є своєрідним інструментом ефективного кредитування.

Варто зазначити, що А.Г. Загородній, Л.Г. Вознюк [17], Г.О. Холодний [60], В.Г. Чирков, І.В. Черевань [63] міжнародний лізинг розглядають як підвид лізингу, зазначаючи, що «внутрішній лізинг здійснюється всередині своєї країни, тоді як міжнародний лізинг здійснюється за кордоном», єдину відмінність науковці вбачають у тому, «об'єкт лізингу перетинає кордон». Однак стверджувати, що відмінність міжнародного лізингу від внутрішнього – лише в перетині кордону є не зовсім коректним, адже зовнішньоекономічна операція лізингу розпочинається до моменту виходу суб'єкта господарювання на міжнародний ринок. В свою чергу, В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С. Карп'як [25], Б.С. Івасів [27] вважають, що принципових відмінностей між поняттям «міжнародний лізинг» та «лізинг» не має, адже «в обох випадках використовуються єдині принципи та інструменти». Як стверджує Л.М. Шульгіна [64] «Разом з тим, з огляду на особливості міжнародного ринкового середовища міжнародний лізинг має свою специфіку, що витікає з особливостей функціонування зарубіжних ринків та у мов діяльності на них. Міжнародний лізинг характеризується більш високим ступенем комплексності, пов'язаним зі складністю міжнародного ринкового середовища, необхідністю вивчення особливостей законодавства багатьох країн, складністю та трудомісткістю процесу маркетингових досліджень на зарубіжних ринках, що вимагає залучення спеціалізованих компаній–консультантів, які можуть зібрати інформацію про зовнішні ринки. Міжнародний лізинг передбачає врахування діяльності значно більшої кількості суб'єктів».

З огляду на зазначені вище особливості міжнародного лізингу та трактування категорії «внутрішній лізинг» Законом України «Про лізинг» [22] - «вид цивільно- правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу, за яким лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умові передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі)», вважаємо за доцільне сформулювати власне трактування категорії «міжнародний лізинг» та закріпити його в Законі України «Про лізинг» [22], Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21], НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [42], П(С)БО 14 «Оренда» [40] та МСФЗ 17 «Оренда» [38] в наступній редакції: міжнародний лізинг – це господарська операція суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, що побудована на цивільно- правових відносин між вітчизняним та зарубіжними суб'єктами господарської діяльності, що виникають з договору фінансового лізингу, за яким лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умові передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі).

До форм зовнішньоекономічної діяльності, що передбачають середній рівень залучення ресурсів належать валютні операції. Законодавством України, термін «валютна операція» не наводиться, однак визначається перелік операцій, що входять до їх складу. Зокрема, Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і контролю» [12] передбачено, що до валютних операцій належать: «операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, операції з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань предметом яких є валютні цінності та операції пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України валютних цінностей». Варто підкреслити, що зазначений нормативний документ було прийнято ще в 1993 році, і значних змін до цього часу він не зазнавав. Як стверджує Р.Сухий [57] про Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і контролю» [12], «Незважаючи на суттєву зміну суспільних відносин протягом незалежності України, основний законодавчий акт у валютній сфері фактично не зазнав концептуальних змін і на сьогодні вже значно відстає від економічних реалій та деструктивно впливає на економіку країни. Варто також зазначити, що вдосконалення потребує також понятійний апарат цього законодавчого акту». З огляду на те, що категорія «валютна операція» є однією із важливих і основних визначень в сфері валютного законодавства та зовнішньоекономічної діяльності, трактування даної дефініції та закріплення її на нормативно-правовому рівні дасть змогу уникнути ряду проблем, пов'язаних з системою державного контролю за валютними операціями, які, зважаючи на невідповідність законодавства, можуть виникнути при здійсненні такої діяльності.

Зокрема, С.Г. Пепеляєва [43, с. 49] дотримується думки, щодо «визначення валютних операцій через певні юридичні факти, з якими валютне законодавство пов'язує виникнення певних наслідків».

Здебільшого, трактування категорії «валютна операція» авторами здійснюється у широкому та вузькому значенні, наприклад, як зазначає М.М. Артёмов [1, с. 63], «визначення валютних операцій у «вузькому значенні» є близьким до визначення цивільно-правової угоди, відрізняючись від нього лише наявністю об'єкта з особливим правовим режимом, яким є валютні цінності. Натомість, О.А. Костюченко [32, с. 48], наводить думку, що валютні операції – це «вид банківської діяльності, пов'язаної з переходом права власності, інших прав на валютні цінності».

З огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що основною ознакою валютної операції є наявність іноземного суб'єкта, що безпосередньо бере участь у взаємовідносинах, що виникають у процесі здійснення валютних операцій. Однак, як стверджують Ж.В. Завальна, М.В. Старинський [16, с. 123], основною ознакою валютних операцій є те, що «одним із суб'єктів валютних операцій (прямо чи опосередковано) є Національний банк України». Вважаємо некоректним відносити операції до валютних на підставі, окресленої авторами вище, адже це може виявитися передумовою виникнення прогалин у законодавстві та неправильному трактуванні тих чи інших операцій, адже валютні операції можуть виникати між суб'єктами господарювання без участі Національного банку України, окрім випадків, коли для здійснення такої операції необхідна ліцензія НБУ. Сухий Р. [57] зазначає, що «важливість питання про визначення поняття “валютна операція” пояснюється тим, що якщо ті чи інші дії особи не віднесені законодавством до числа валютних операцій, то виникаючі у зв'язку з ними суспільні відносини, не підпадають під дію валютних правил». З огляду на це, вважаємо за доцільне закріпити поняття «валютні операції» в Декреті Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і контролю» [12], Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] та НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [42] в наступній редакції: валютні операції – це господарські операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що побудовані на взаємовідносинах вітчизняних та іноземних суб'єктів господарювання, що передбачають здійснення ними сукупності дій з валютою та валютними цінностями, зазвичай, у вигляді угод, характерними ознаками яких є рух валюти і валютних цінностей у вигляді переходу права власності на них та (або) їх фізичного переміщення через митний кордон країни.

Важливими видами зовнішньоекономічної діяльності, що передбачають вкладення ресурсів є іноземні інвестиції та спільна діяльність. На думку, В.Г. Федоренка та В.Б. Захожая [24] «іноземні інвестиції являють собою всі види цінностей, які вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності на території тієї чи іншої країни». Проте, автори не зазначають мету здійснення іноземного інвестування. Натомість, Л.Н. Павлова [44], стверджує, що «іноземні інвестиції являють собою всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку». Автор наголошує на меті інвестування, а саме – отримання прибутку, не беручи до уваги те, що інвестиції можуть здійснюватися і для забезпечення роботи підприємства та його розвитку.

В свою чергу, в Законі України «Про режим іноземного інвестування» [20] передбачено наступне визначення: «іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту». Натомість, іншим нормативно-правовим актом – Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21], передбачено, що «іноземні інвестиції – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, в результаті чого утворюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект». Визначення, наведені в законодавчих актах не суперечать один одному, проте, як стверджує В.М. Косак [31], «не зовсім вдалим є визначення категорії “іноземні інвестиції” через категорію “цінності”, оскільки остання є ширшою і об'єднує також об'єкти, які не пов'язані з інвестуванням. Тому категорію “цінності” необхідно замінити конкретнішими об'єктами: гроші, цінні папери, майнові права тощо». З огляду на це, пропонується уточнити визначення сутності категорії іноземні інвестиції, запропонувати і закріпити визначення поняття «операції з іноземними інвестиціями» в Законі України «Про режим іноземного інвестування» [20] та Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21]. Так, вважаємо за доцільне трактувати іноземні інвестиції як грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. В свою чергу, операції з іноземними інвестиціями – це господарські операції, що побудовані на взаємовідносинах вітчизняних та зарубіжних суб'єктів господарювання та передбачають вкладення останніми грошових коштів, цінних паперів, майна та майнових прав, результатів інтелектуальної діяльності та інших цінностей, передбачених чинним законодавством, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Що стосується спільної діяльності, то Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] передбачено наступне трактування даної категорії, а саме: «спільна підприємницька (господарська) діяльність – діяльність, що базується на співробітництві між суб'єктами господарської діяльності України та іноземними суб'єктами господарської діяльності і на спільному розподілі результатів та ризиків від її здійснення». Нормативне трактування дефініції «спільна діяльність» передбачено П(с)БО 12 «Фінансові інвестиції» [40], а саме: «спільною діяльністю визнається господарська діяльність зі створенням чи без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох чи більше сторін відповідно до письмової угоди між ними». Характеристика спільної діяльності, наведена В.В. Резніковою [49] з точки зору найбільш суттєвих її особливостей: «основними загально- понятійними ознаками спільної діяльності є: наявність спільних для всіх учасників такої діяльності мети й мотивації; поділ єдиного процесу діяльності на функціонально пов'язані між собою складові (окремі операції) та розподіл їх між учасниками; об'єднання зусиль окремих суб'єктів, їхніх індивідуальних діяльностей та узгоджене (скоординоване) їх здійснення; наявність управління (зокрема самоуправління); настання спільних кінцевих результатів; єдине просторово-часове перебування та функціонування всіх учасників спільної діяльності». Автор [49] зазначає, що «з позицій економіко-правової сутності спільна господарська діяльність може, бути потрактована як форма співпраці (кооперації), що передбачає об'єднання та спільне використання матеріально-фінансових, трудових та/або інших ресурсів партнерів, функціонує як єдиний економічний організм із метою досягнення спільних цілей у різних сферах господарювання, має демократичний характер і спрямовується на задоволення економічних інтересів її учасників. До ознак спільної господарської діяльності, як специфічного економіко-правового явища, відносять: а) добровільне об'єднання власності та зусиль суб'єктів господарювання; б) спільну для всіх учасників господарську мету; в) демократичний характер об'єднання суб'єктів господарювання; г) спрямованість на задоволення економічних інтересів учасників; г) активний характер участі, наявність тісної та глибокої взаємодії партнерів у всіх або окремих ланках господарського циклу у формі спільного володіння, використання і розпорядження виділеними ними спеціально для цих цілей ресурсами».

З огляду на зазначені вище ознаки спільної діяльності, вважаємо за доцільне уточнити сутність категорії «спільна діяльність», зазначену у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] та П(с)БО 12 «Фінансові інвестиції» [40], в наступній редакції: спільна господарська діяльність – це діяльність, яка базується на добровільному, демократичному об'єднанні власності та зусиль суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, що характеризується наявністю тісної та глибокої взаємодії партнерів у всіх або окремих ланках господарського циклу у формі спільного володіння, використання і розпорядження виділеними ними спеціально для цих цілей ресурсами та які мають спільну господарську мету, що спрямована на задоволення економічних інтересів учасників. В свою чергу, необхідним є закріплення такого виду зовнішньоекономічної діяльності як «операції пов'язані зі спільною діяльністю» на рівні Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] та П(с)БО 12 «Фінансові інвестиції» в наступній редакції, а саме: операції, пов'язані зі спільною діяльністю – це господарські операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що базуються на добровільному, демократичному об'єднанні власності та зусиль суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, та характеризуються наявністю тісної та глибокої взаємодії партнерів у всіх або окремих ланках господарського циклу у формі спільного володіння, використання і розпорядження виділеними ними спеціально для цих цілей ресурсами, а також які мають спільну господарську мету, що спрямована на задоволення економічних інтересів учасників.

Запропоновані вище трактування основних складових зовнішньоекономічної діяльності та пропозиції щодо уточнення деяких нормативно-правових актів дозволять вирішити проблеми понятійно-категоріального апарату та сприяють зменшенню проблем в даній сфері в частині правомірного трактування категорій, та провадження діяльності і здійснення господарських операцій відповідно до чинного законодавства, в частині використання прогаєтин законодавства у власних цілях та використання даних пропозицій для формування в цілому нормативно-правової бази регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Всі окреслені вище господарські операції в сфері зовнішньоекономічної діяльності є об'єктами системи бухгалтерського обліку, які в свою чергу, лягають в основу окремих видів діяльності суб'єктів господарювання в зовнішньоекономічній сфері. Узагальнення результатів дослідження подано рисунку 1.

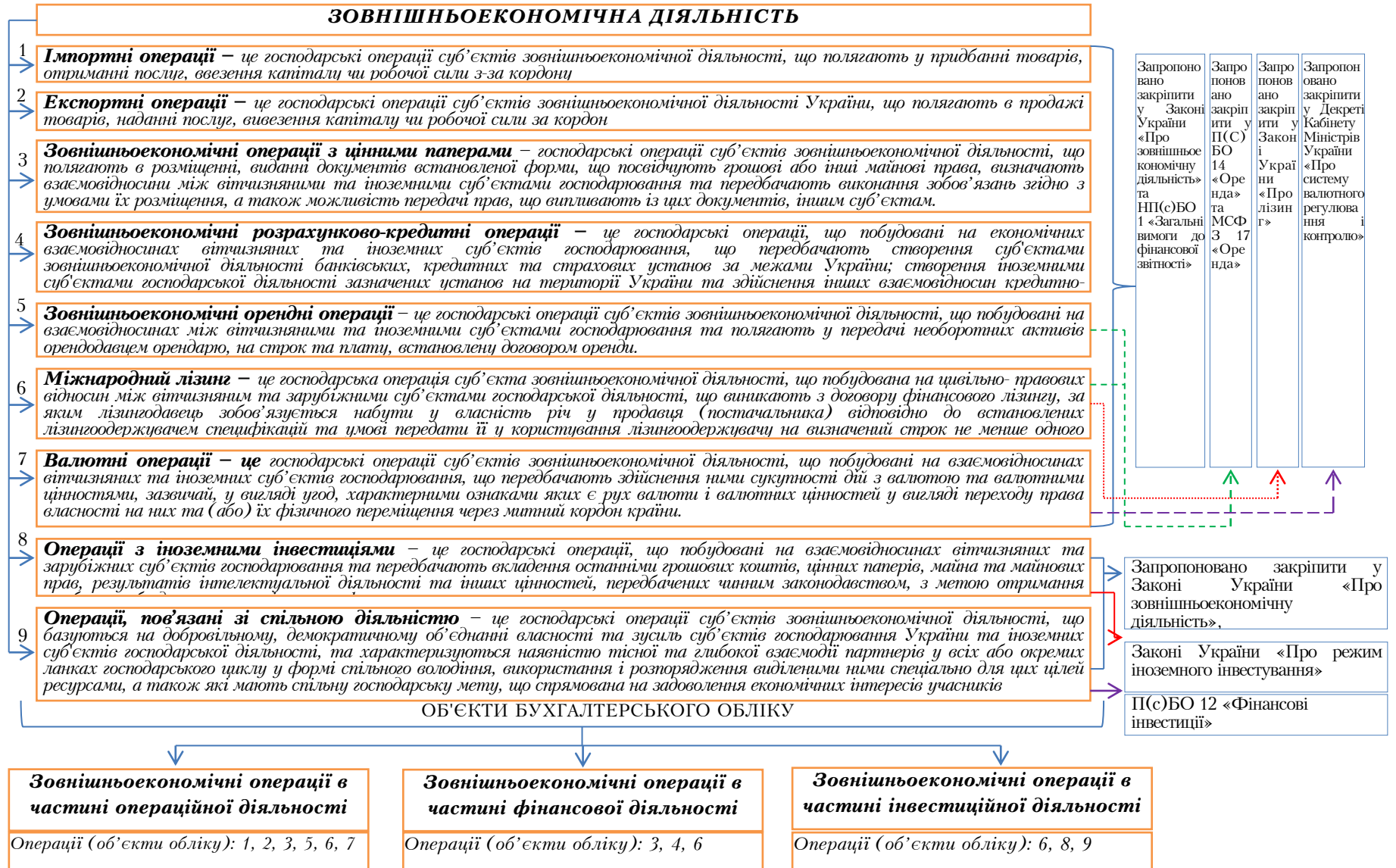

Рис. 1. Складові зовнішньоекономічної діяльності як об'єкти бухгалтерського обліку

Таким чином, на рисунку 1 визначені основні дефініції, що запропоновано уточнити та закріпити на нормативно-законодавчому рівні з метою уникнення плутанини та проблем понятійно-категоріального апарату в зовнішньоекономічній сфері. Визначені операції зовнішньоекономічної діяльності є об'єктами системи бухгалтерського обліку та належать відповідно до кожної з груп зовнішньоекономічних операцій у розрізі видів діяльності суб'єктів господарювання: операційної, фінансової та інвестиційної. Зазначена ідентифікація об'єктів системи бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності є основою для розробки організаційних положень та методики облікового відображення операцій в даній сфері.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження складових зовнішньоекономічної діяльності як об'єктів бухгалтерського обліку, вдалося зробити такі висновки. В першу чергу, варто зазначити, що на основі чинного законодавства та аналізу наукової літератури вдалося сформулювати класифікацію форм та видів зовнішньоекономічної діяльності, яка сприятиме процесам планування на підприємстві, а також побудові ефективної системи управлінського та бухгалтерського обліку, економічного аналізу та внутрішнього контролю, а також формуванню цілісної стратегії й тактики розвитку підприємств шляхом вибору правильних форм та видів діяльності. На основі розробленої класифікації було охарактеризовано основні форми та види зовнішньоекономічної діяльності, особливості їх здійснення та нормативно-правового регулювання. У процесі вивчення основних форм та видів зовнішньоекономічної діяльності, встановлено ряд проблем понятійно-категоріального апарату чинного законодавства щодо дефініцій: імпорتنі операції, експортні операції, зовнішньоекономічні операції з цінними паперами, зовнішньоекономічні кредитно-розрахункові операції, зовнішньоекономічні орендні операції, міжнародний лізинг, валютні операції, операції з іноземними інвестиціями та операції, пов'язані зі спільною діяльністю. Аналіз нормативно-правової бази та літературних джерел дає підстави стверджувати про існування ряду підходів до тлумачення зазначених вище категорій, що призводить до термінологічної плутанини, та створює проблеми практичного характеру здійснення операцій зовнішньоекономічної діяльності. Використання прогалин в законодавстві у власних цілях, та недосконалість нормативно-правова база в цілому є передумовою здійснення порушень, що обумовлює необхідність уточнення наявних дефініцій та формування нових з метою усунення зазначених вище проблем. З огляду на це, запропоновано дев'ять трактувань категорій – операцій зовнішньоекономічної діяльності із закріпленням у конкретних нормативно-правових актах. Варто зазначити, що окреслені операції зовнішньоекономічної діяльності ідентифіковано як об'єкти системи бухгалтерського обліку в зовнішньоекономічній сфері та розподілено відповідно до видів діяльності суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури:

1. *Артемов Н.М.* Валютное регулирование в Российской Федерации : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.14 / *Артемов Николай Михайлович.* – М., 2002. – 347 с.
2. *Бернар И.* Толковый экономический и финансовый словарь: французская, русская, английская, немецкая, испанская терминология: в 2-х томах / *И.Бернар* ; пер. с фр. *И.Бернар, Ж.-К. Колли.* – Т. 1. – М. : Междунар. отношения, 1997. – 784 с.
3. Большой экономический словарь / под ред. *А.Н. Азрилияна.* – 4-е изд. доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.
4. *Борисов А.Б.* Большой экономический словарь / *А.Б. Борисов.* – М. : Книжный мир, 2001. – 895 с.
5. Бухгалтерський словник / за ред. проф. *Ф.Ф. Бутинця.* – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 224 с.
6. Великий словник бухгалтера / уклад. *В.Кузнєцов, О.Михайленко.* – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2005. – 532 с.
7. *Венцель В.Т.* Бухгалтерський облік і контроль експортно-імпорتنих операцій: теорія, методика, організація : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / *В.Т. Венцель* ; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2012. – 21 с.
8. Внешнеэкономический толковый словарь / под ред. *И.П. Фаминского.* – М. : ИНФРА-М, 2000. – 512 с.

9. Голощанов Н.А. Словарь-справочник аудитора / Н.А. Голощанов ; под ред. В.И. Осипова. – М. : «Экзамен», 1999. – 384 с.
10. Гордієнко Д.Д. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у сфері економіки / Д.Д. Гордієнко. – К. : КНТ, 2006. – 308 с.
11. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18. – Ст. 144.
12. Декрет Кабінету Міністрів України / «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19.02.1993 № 15-93 // Кабінет Міністрів України. – 1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.
13. Економічна енциклопедія: у трьох томах. / ред. кол.: відпов. ред. С.В. Мочерний та інші. – Т. 1 – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
14. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / за ред. Р.Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2002. – 703 с.
15. Завадський Й.С. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво : навч.-метод. посібник / Й.С. Завадський, Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич. – Житомир : ЖІТІ, 1999. – 444 с.
16. Завальна Ж.В. Валютне право України : навч. посібник / Ж.В. Завальна, М.В. Старинський. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 304 с.
17. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Л.Г. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1071 с.
18. Загородній А.Г. Зовнішньоекономічна діяльність: термінологічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Кондор, 2007. – 168 с.
19. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – 3-тє видання, виправл., доп. – К. : т-во «Знання», КОО, 2000. – 587 с.
20. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР // Верховна Рада України. – 1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
21. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ, із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12>.
22. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про лізинг» від 11 грудня 2003 р. № 1381-ХV // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 8. – 16 січня – С. 4
23. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 10.04.1992 № 2269-ХІІ // Верховна Рада України. – 1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>.
24. Захожай В.Б. Страховий та інвестиційний менеджмент / В.Б. Захожай, В.Г. Федоренко. – К. : МАУП, 2002. – 344 с.
25. Зовнішньоекономічні операції та контракти : навч. посібник / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С. Карп'як і інші. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
26. Золотогоров В.Г. Энциклопедический словарь по экономике / В.Г. Золотогоров. – Мн. : Польша, 1997. – 571 с.
27. Івасів Б.С. Міжнародні розрахунки : підручник / Б.С. Івасів. – Тернопіль : Карт-бланш, 2004. – 223 с.
28. Карпінський Б.А. Фінансово-інвестиційний словник : навч. посібник / Б.А. Карпінський, О.В. Герасименко. – Львів : Магнолія Плюс, 2005. – 304 с.
29. Конвенція про міждержавний лізинг від 25.11.1998 // Міжнародний документ – СНД. – 1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/997_179.
30. Коноплицький В.А. Економічний словник: тлумачно-термінологічний / В.А. Коноплицький, Г.І. Філіна. – К. : КНТ, 2007. – 580 с.
31. Косак В.М. Правові засади іноземного інвестування в Україні / В.М. Косак. – Львів : Центр Європи, 2005. – 223 с.
32. Костюченко О.А. Правові засади валютного регулювання в Україні : навч. посібник / О.А. Костюченко. – К. : КНТ, 2009. – 224 с.

33. Краткий внешнеэкономический словарь-справочник / под ред. В.Е. Рыбалкина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Международ. отношения, 1991. – 256 с.
34. Краткий политический словарь / Абаренков В.П., Абова Т.Е., Аверкин А.Г. ; сост. и общ. ред. Л.А. О니кова, Н.В. Шишлина. – 6-е изд., доп. – М. : Политиздат, 1989. – 623 с.
35. Краткий экономический словарь / под ред. Ю.А. Белика и др. – М. : Политиздат, 1987. – 399 с.
36. Крохина Ю.А. Финансовое право России : учебник / Ю.А. Крохина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма, 2008. – 720 с.
37. Менеджерський словник: навчально-довідкове видання / укладач Колесніков Г.О. – К. : «ВД «Професіонал», 2007. – 288 с.
38. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 17 (МСБО 17) «Оренда» від 01.01.2012 р. // IASB. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_018.
39. Моисеев А.В. Экономический словарь-справочник : учеб пособие для учащихся / А.В. Моисеев, К.Ц. Петросян, Н.Н. Пулипенко ; под. ред. А.В. Моисеева. – 2-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1985. – 256 с.
40. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» від 28 липня 2000 р. № 181 // Міністерство фінансів України. – 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO14.aspx>.
41. Наказ Міністерства фінансів України / Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» від 26.04.2000 № 91 // Міністерство фінансів України. – 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>.
42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=366860&cat_id=285157.
43. Основы налогового права / под ред. С.Г. Пепеляева. – М. : Инвест Фонд, 1995. – 210 с.
44. Павлова Л.Н. Финансы предприятий : подручник для вузів. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 639 с.
45. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
46. Политическая экономия: словарь / под ред. О.И. Ожерельева и др. – М. : Политиздат, 1990. – 607 с.
47. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
48. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
49. Резнікова В.В. Спільна господарська діяльність в Україні: економіко-правова сутність / В.В. Резнікова // Публічне право. – 2013. – № 2. – С. 269–273 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2013_2_38.
50. Русско-украинский финансово-банковский словарь / сост. В.Н. Копорулина, Л.В. Копорулина. – Х. : Фортуна-Пресс, Консум, 1997. – 208 с.
51. Сліпушко О.М. Політичний і фінансово-економічний словник / О.М. Сліпушко. – К. : Видавництво «Криниця», 1999. – 389 с.
52. Словник сучасної економіки МАКМІЛЛАНА / пер. з англ. – К. : «АртЕк», 2000. – 40 с.
53. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А.М. Прохоров. – 4-е изд. – М. : Сов. Энциклопедия, 1988. – 1600 с.
54. Современный толковый налоговый словарь / сост. А.В. Началов. – М. : ООО ИИА «Налог Инфо», ООО «Статус-Кво 97», 2006. – 480 с.
55. Статистический словарь. / ред. кол., завед. ред. В.И. Грязнов. – М., Статистика, 1965. – 706 с.
56. Сухарський В.С. Економічний словник-довідник: навчальна книга / В.С. Сухарський. – Тернопіль : Богдан, 2002. – 328 с.

57. Сухий Р. До питання визначення поняття «валютна операція» / Р.Сухий // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 9. – С. 28–30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2013_9_14.
58. Український Радянський Економічний Словник: в 3-х томах / редкол.: А.В. Кудрицький (відпов. ред.) та інші. – 2-ге вид. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. – Т. 1 А. – Колібр. 752 с.
59. Фінансове право України : навч. посібник / В.К. Шкарупа, І.О. Сквирський, Т.О. Коломоєць та ін. ; за заг. ред. В.К. Шкарупи, Т.О. Коломоєць. – К. : Істина, 2007. – 256 с.
60. Холодний Г.О. Лізинг в інвестиційному механізмі інноваційного розвитку підприємств / Г.О. Холодний. – Х., 2007. – 195 с.
61. Хомутенко Л.І. Міжнародний лізинг як альтернатива традиційного кредитування / Л.І. Хомутенко // Облік, аналіз, та аудит в умовах міжнародної інтеграції України ; зб. матер. Всеукраїнської наук.-практ. інтернет конф., 12 грудня 2013 р. – Донецьк : ДонДУУ, 2013. – С. 195–198.
62. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
63. Чирков В.Г. Лізинг : інформ.- метод. посібник / В.Г. Чирков, І.В. Черевань ; НАН України та ін. – К. : Фенікс, 2010. – 78 с.
64. Шульгіна Л.М. Сутність поняття «міжнародний лізинг» / Л. М. Шульгіна, І. П. Баліцька // Сучасні проблеми економіки і підприємництва [Текст]: Збірник наукових праць. – Випуск 12. – Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка». – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sb-keip.kpi.ua/issue/view/2656>.
65. Экономика и бизнес. А–Я: словарь-справочник / Н.Уолл, Я.Маркузе, Д.Лайнз, Б.Мартин ; пер. с англ. К.С. Ткаченко. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 1999. – 624 с.
66. Olsacka B. Leksykon zarz dzania finansamy / B.Olsacka, R.Paczyska-Gociniak. – Gdask : Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, 1998. – 370 s.
67. Rymarczyk J. Wspy czesne tendencje whandlu mi dzynarodowym / J.Rymarczyk. – M. Niemiec.– Wrocław, 2007.

References:

1. Artemov, N.M. (2002), Valyutnoe regulirovanie v Rossiyskoy Federatsii: dis. ... doktora yurid. nauk, Moscow, 347 p.
2. Bernar, I. (1997), Tolkovyy ekonomicheskij i finansovyy slovar': frantsuzskaya, russkaya, angliyskaya, nemetskaya, ispanskaya terminologiya: v 2-kh tomakh, Mezhdunar. otnosheniya, Moscow, 784 p.
3. Azriliyan, A.N. (1999), Bol'shoj ekonomicheskij slovar', Institut novoy ekonomiki, Moscow, 1248 p.
4. Borisov, A.B. (2001), Bol'shoj ekonomicheskij slovar', Knizhnyy mir, Moscow, 895 p.
5. Butinec, F.F. (2001), Buhgalters'kiy slovník, PP «Ruta», Zhitomir, Ukraine, 224 p.
6. Kuznjecov, V. and Myhajlenko, O. (2005), Velykij slovník buhgaltera, Faktor, H. 532 p.
7. Vencel', V.T. (2012), Buhgalters'kij oblik i kontrol' eksportno-importnyh operacij: teorija, metodyka, organizacija : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk, Zhytomyr, derzh. tehnol. un-t, Zhytomyr, 21 p.
8. Faminskogo, I.P. (2000), Vneshneekonomicheskij tolkovyy slovar', INFRA-M, Moscow, 512 p.
9. Goloshchapov, N.A. (1999), Slovar'-spravochnik auditora, «Ekzamen», Moscow, 384 p.
10. Gordijenko, D.D. (2006), Ekonomichnyj tłumachnyj slovník, Ponjatijna baza zakonodavstva Ukrai'ny u sferi ekonomiky, KNT, Kyiv, Ukraine, 308 p.
11. Gospodars'kij kodeks Ukrai'ny vid 16.01.2003 r. (2003). «Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny (VVR)», Vol. 18, 144 p.
12. Dekret Kabinetu Ministriv Ukrai'ny «Pro systemu valjutnogo reguljuvannja i valjutnogo kontrolju» vid 19.02.1993 № 15-93 (1993), available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-93>
13. Mochernyj, S.V. (2000), Ekonomichna encyklopedija: u tr'oh tomah, Vydavnychyj centr «Akademija», Kyiv, Ukraine, 864 p.

14. Djakiv, R. (2002), Encyklopedija biznesmena, ekonomista, menedzhera, Mizhnarodna ekonomichna fundacija, Kyiv, Ukraine, 703 p.
15. Zavads'kyj, J.S., Osovs'ka, G.V. and Jushkevych, O.O. (1999), Slovnyk ekonomichnyh terminiv: menedzhment, marketyng, pidprijemnyctvo, ZhITI, Zhytomyr, Ukraine, 444 p.
16. Zaval'na, Zh.V. and Staryns'kyj, M.V. (2005), Valjutne pravo Ukrai'ny, VTD «Universytets'ka knyga», Sumy, Ukraine, 304 p.
17. Zagorodnij, A.G. and Voznjuk L.G. (2007), Finansovo-ekonomichnyj slovnyk, Znannja, Kyiv, Ukraine. 1071 p.
18. Zagorodnij, A.G. and Voznjuk, G.L. (2007), Zovnishn'oekonomichna dijial'nist': terminologichnyj slovnyk, Kondor, Kyiv, Ukraine, 168 p.
19. Zagorodnij, A.G., Voznjuk, G.L. and Smovzhenko, T.S. (2000), Finansovyj slovnyk, t-vo «Znannja», KOO, Kyiv, Ukraine, 587 p.
20. Zakon Ukrai'ny «Pro rezhym inozemnogo investuvannja» vid 19.03.1996 № 93/96-VR (1993), available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
21. Zakon Ukrai'ny «Pro zovnishn'oekonomichnu dijial'nist'» vid 16 kvitnja 1991 r. № 959-III, iz zminamy i dopovnennjamy (1991), available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12>
22. Zakon Ukrai'ny Pro vnesennja zmin do Zakonu Ukrai'ny «Pro lizing» vid 11 g rudnja 2003 r., № 1381-XV (2004), *Urjadovyj kur'jer*, Vol. 8, P. 4.
23. Zakon Ukrai'ny «Pro orendu derzhavnogo ta komunal'nogo majna» vid 10.04.1992 № 2269-XII (1992), available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>
24. Zahozhaj, V.B. and Fedorenko, V.G. (2002), Strahovyj ta investycijnyj menedzhment, MAUP, Kyiv, Ukraine, 344 p.
25. Kozyk, V.V., Pankova, L.A. and Karp'jak, Ja.S. (2004), Zovnishn'oekonomichni operacii ta kontrakty, Centr navchal'noi li teratury, Kyiv, 608 p.
26. Zolotogorov, V.G. (1997), Entsiklopedicheskiy slovar po ekonomike, Polymya, Mn., 1997, 571 p.
27. Ivasiv, B.S. (2004), Mizhnarodni rozrahunky, Kart-blansh, Ternopil', 223 p.
28. Karpins'kyj, B.A. and Gerasymenko, O.V. (2005), Finansovo-investycijnyj slovnyk, Magnolija Pljus, L'viv, Ukraine, 304 p.
29. Konvencija pro mizhderzhavnyj lizing vid 25.11.1998 (1998), available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/997_179
30. Konoplic'kyj, V.A. and Filina G.I. (2007), Ekonomichnyj slovnyk: tлумachno-terminologichnyj, KNT, Kyiv, Ukraine. 580 p.
31. Kosak, V.M. (2005), Pravovi zasady inozemnogo investuvannja v Ukrai'ni, Centr Jevropy L'viv, Ukraine, 223 p.
32. Kostjuchenko, O.A. (2009), Pravovi zasady valjutnogo reguljuvannja v Ukrai'ni, KNT, Kyiv, Ukraine, 224 p.
33. Rybalkin, V.E. (1991), Kratkiy vneshneekonomicheskij slovar'-spravochnik, Mezhdunarod. otnosheniya, Moscow, 256 p.
34. Abarenkov, V.P., Abova, T.E. and Averkin, A.G. (1989), Kratkiy politicheskij slovar, Politizdat, Moscow, 623 p.
35. Belik, Yu.A. (1987), Kratkiy ekonomicheskij slovar', Politizdat, Moscow, 399 p.
36. Krokhina, Yu.A. (2008), Finansovoe pravo Rossii: uchebnik, Norma, Moscow, 720 p.
37. Kolesnikov, G.O. (2007), Menedzhers'kyj slovnyk: navchal'no-dovidkove vydannja, «VD «Profesional», Kyiv, Ukraine, 288 p.
38. Mizhnarodnyj standart buhgalters'kogo obliku 17 (MSBO 17) «Orenda» vid 01.01.2012 r. (2012), available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_018
39. Moiseev, A.V., Petrosyan, K.Ts. and Pilipenko, N.N. (1985), Ekonomicheskij slovar'-spravochnik, Prosveshchenie, Moscow, 256 p.
40. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrai'ny Pro zatverdzhennja Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 14 «Orenda» vid 28 lypnja 2000 r., № 181 (2000), available at: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO14.aspx>
41. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrai'ny «Pro zatverdzhennja Polozhennja (standartu) buhgalters'kogo obliku 12 «Finansovi investycii" vid 26.04.2000 № 91 (2000), available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>

42. Nacional'ne polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 1 «Zagal'ni vymogy do finansovoi' zvitnosti», zatverdzhene Nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 r., № 73 (2013), available at: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=366860&cat_id=285157
43. Pepelyaeva, S.G. (1995), *Osnovy nalogovogo prava*, Invest Fond, Moscow, 210 p.
44. Pavlova, L.N. (1998), *Finansy pidpryjemstv*, Finansy, JuNITI, Moscow, 639 p.
45. Podatkovyj kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 r., № 2755-VI (2010), available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
46. Ozherel'ev, O.I. (1990), *Politicheskaya ekonomiya: slovar'*, Politizdat, Moscow, 607 p.
47. Pro cinni papery ta fondovyj rynek: Zakon Ukrainy vid 23 ljutogo 2006 r. (2006), available at: <http://zakon1.rada.gov.ua>
48. Rayzberg, B.A., Lozovskiy, L.Sh. and Starodubtseva E.B. (1996), *Sovremennyy ekonomicheskij slovar'*, INFRA-M, Moscow, 496 p.
49. Rjeznikova, V.V. (2013), «Spil'na gospodars'ka dijalnist' v Ukraini: ekonomiko-pravova sutnist'», *Publichne pravo*, Vol. 2, P. 269–273.
50. Koporulina, V.N. and Koporulina L.V. (1997), *Russko-ukrainskij finansovo-bankovskij slovar'*, Fortuna-Press, Konsum, Kharkiv, Ukraine, 208 p.
51. Slipushko, O.M. (1999), *Politychnyj i finansovo-ekonomichnyj slovnyk*, Vydavnytstvo «Krynycja», Kyiv, Ukraine, 389 p.
52. *Slovnyk suchasnoi' ekonomiky MAKMILLANA* (2000), «ArtEk», Kyiv, Ukraine, 640 p.
53. Prokhorov, A.M. (1988), *Sovetskiy entsiklopedicheskij slovar'*, Sov. Entsiklopediya, Moscow, 1600 p.
54. Nachalov, A.V. (2006), *Sovremennyy tolkovyy nalogovyj slovar'*, OOO IIA «Nalog Info», OOO «Status-Kvo 97», Moscow, 480 p.
55. Gryaznov, V.I. (1965), *Statisticheskij slovar'*, Statistika, Moscow, 706 p.
56. Suhars'kyj, V.S. (2002), *Ekonomichnyj slovnyk-dovidnyk: navchal'na knyga*, Bogdan, Ternopil', 328 p.
57. Suhyj, R. (2013), «Do pytannja vyznachennja ponjattja "valjutna operacija"», *Visnyk Nacional'nogo banku Ukrainy*, Vol. 9. P. 28–30.
58. Kudryc'kyj, A.V. (1986), *Ukrai'ns'kyj Radjans'kyj Ekonomichnyj Slovnyk*, Kolibr, Kyiv, 752 p.
59. Shkarupa, V.K., Skvyrs'kyj, I.O. and Kolomojec', T.O. (2007), *Finansove pravo Ukrainy*, Istyna, Kyiv, 256 p.
60. Holodnyj, G.O. (2007), *Lizyng v investyci jnomu mehanizmi innovacijnogo rozvytku pidpryjemstv*, H, 195 p.
61. Homutenko, L.I. (2013), «Mizhnarodnyj lizyng jak al'ternatyva tradycijnogo kredytuvannja», *Oblik, analiz, ta audyt v umovah mizhnarodnoi' integracii' Ukrainy*, zb. mater. Vseukrai'ns'koi' nauk.-prakt. internet konf., 12 grudnja 2013 r., DonDUU, Donec'k, Pp. 195–198.
62. *Cyvil'nyj kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. (2003)*, *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy (VVR)*, Vol. 40–44, 356 p.
63. Chyrkov, V.G., Cherevan' I.V. (2010), *Lizyng: inform.-metod. posib.*, Feniks, Kyiv, 78 p.
64. Shul'gina, L.M. and Balic'ka I.P. (2013), «Sutnist' ponjattja «mizhnarodnyj lizyng»» *Suchasni problemy ekonomiky i pidpryjemnytvo*, Vol. 12., IVC Vydavnytstvo «Politehnika», Kyi'v, Ukraine, available at: <http://sb-keip.kpi.ua/issue/view/2656>
65. Uoll, N., Markuze, Ya., Laynz, D. and Martin, B. (1999), *Ekonomika i biznes. A–Ya: slovar'-spravochnik*, M., FAIR-PRESS, 624 s.
66. Olsacka, B. and Paczyska-Gociniak, R. (1998), *Leksykon zarz dzania finansamy, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr*, Gdask, 370 s.
67. Rymarczyk, J. and Niemiec, M. (2007), *Współczesne tendencje w handlu międzynarodowym*, Wrocław.

ГОРДОПОЛОВ Володимир Юрійович – кандидат економічних наук, доцент, заступник декана з навчальної роботи Київського національного торговельно-економічного університету.

Наукові інтереси:

- бухгалтерський облік операцій зовнішньо-економічної діяльності;
- зовнішньоекономічна діяльність як об'єкт управління.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2016.